

Monitoring gatunków roślin i zwierząt oraz siedlisk przyrodniczych

W latach 2009-2011 przeprowadzono terenowe badania monitoringowe obejmujące 40 typów siedlisk przyrodniczych na 2403 stanowiskach, 43 gatunki i rodzaje roślin naczyniowych i mchów, na 474 stanowiskach oraz 63 gatunki zwierząt na 2604 stanowiskach.

Monitoringiem siedlisk przyrodniczych w latach 2009-2011 zostały objęte: 3 siedliska nadmorskie, 3 siedliska wydmore, 7 siedlisk wód słodkich, 5 siedlisk z grupy wrzosowisk i zarośli, 7 siedlisk łąkowych i murawowych, 3 siedlisk torfowiskowe, 5 siedlisk naskalnych i 7 siedlisk leśnych.

Monitoringiem gatunków roślin w latach 2009-2011 zostały objęte: 23 gatunki z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej czyli takich, dla których ochrony tworzone są obszary Natura 2000, 1 gatunek z załącznika IV (ale nie umieszczony na zał. II DS), 8 gatunków (lub grup gatunków: torfowców, chrobotków, widłaków) z załącznika V DS oraz 10 gatunków, niewymienionych w załącznikach DS, uznanych za zagrożone w Polsce, z wysoką kategorią zagrożenia (CR) wg. Polskiej czerwonej księgi roślin (2001).

Monitoringiem gatunków zwierząt w latach 2009-2011 objęto: 2 gatunki wazek, 11 gatunków motyli, 8 gatunków chrząszczy, 4 gatunki mięczaków, 15 gatunków ryb i minogów, 15 gatunków płazów, 3 gatunki gadów oraz 5 gatunków nietoperzy.

Monitoring każdego z siedlisk przyrodniczych był prowadzony na tzw. stanowiskach monitoringowych, stanowiących wskazany na mapie topograficznej, ciągły fragment przestrzeni przyrodniczej. Jako stanowisko monitoringowe był wybierany w miarę jednolity płat badanego siedliska przyrodniczego, charakteryzujący się jednorodnym stanem zachowania, wyraźnie wyodrębniony i łatwy do opisanie w terenie. Wielkość stanowisk jest bardzo zróżnicowana, od kilku hektarów w przypadku siedlisk wielkoobszarowych (np. leśnych lub łąkowych) do nawet tylko kilku m², w przypadku np. muraw naskalnych lub źródlisk.

Wśród stanowisk monitoringowych wyróżnia się dodatkowo stanowiska referencyjne. Są to wzorcowe stanowiska monitoringowe, o bardzo dobrych warunkach, z typowo wykształconymi niezagrożonymi siedliskami przyrodniczymi.

Stanowiska monitoringowe dla siedlisk przyrodniczych zostały wybrane w taki sposób, aby zapewnić odpowiednią reprezentację miejsc występowania siedliska przyrodniczego co do liczby, rozmieszczenia geograficznego i stopnia zagrożenia. Badania terenowe przeprowadzone na tak wybranych stanowiskach umożliwiają wnioskowanie o stanie ochrony siedliska przyrodniczego na poziomie regionów biogeograficznych i całego kraju.

Metodyka monitoringu większości omawianych siedlisk przyrodniczych polega na wyznaczeniu na każdym stanowisku monitoringowym transektu o długości 200 m i szerokości 10 m (czyli o powierzchni 20 a). Jego początek, środek i koniec stanowią

miejsca, gdzie wykonywane były zdjęcia fitosocjologiczne. Zdjęcia fitosocjologiczne (czyli standardowe opisy roślinności stosowane w fitosocjologii) umożliwiają pogłębioną analizę składu gatunkowego roślinności na badanych powierzchniach i umożliwiają późniejsze porównania florystyczne pomiędzy stanowiskami w całym kraju. W przypadku siedlisk małopowierzchniowych, tworzących mozaikę z innymi siedliskami, gdy nie jest możliwe wyznaczenie transektu o założonych wymiarach w jednym płacie, wybierane było kilka, rozłącznych płatów siedliska.

Podobnie jak w latach 2006-2008 terenowe badania monitoringowe gatunków roślin i zwierząt polegały na badaniu wskaźników stanu populacji i stanu siedlisk gatunków wybranych, w oparciu o znajomość autekologii gatunków. Celem badań było uzyskanie informacji o stanie zachowania gatunków roślin i zwierząt na wybranych stanowiskach oraz przetestowanie, czy ustalona wstępnie metodyka, czyli zestaw wskaźników do badań, częstotliwość i sposób ich określania, jest właściwa z punktu widzenia założeń i potrzeb monitoringu przyrody.

Dla roślin stanowisko monitoringowe definiowano indywidualnie dla każdego gatunku. Wielkość stanowisk była zróżnicowana, od kilkudziesięciu m² (w przypadku stanowisk gatunków związanych z małopowierzchniowymi siedliskami) do kilku ha (w przypadku gatunków występujących w większych obszarowo ekosystemach), gdy stanowiskami są całe polany, kompleksy leśne, lub też zbocza górskie, czy torfowiska, niekiedy mogące odpowiadać obszarom Natura 2000, lub też stanowiące ich dający się wyodrębnić w terenie fragment.

Jeśli było to możliwe, stanowiska lokalizowano w miejscach, gdzie monitoring był już prowadzony lub tam, gdzie wcześniej eksperci prowadzili swoje niezależne badania.

Dla monitorowanych gatunków zwierząt stanowisko monitoringowe definiowano indywidualnie dla każdego gatunku. Wielkość stanowisk była bardzo zróżnicowana, od kilkudziesięciu m² (w przypadku schronień nietoperzy, stanowisk niektórych bezkręgowców i płazów) do kilkudziesięciu tysięcy ha (w przypadku gatunków o dużych wymaganiach co do przestrzeni życiowej), gdy stanowiskami są całe kompleksy leśne, a nawet pasma górskie, odpowiadające obszarom Natura 2000.

Ponieważ jednym z głównych założeń było testowanie metodyk badawczych, stanowiska wybrane do badań nie musiały stanowić odpowiedniej reprezentacji miejsc występowania gatunku co do liczby, rozmieszczenia geograficznego i charakteru ekologicznego, aby na podstawie uzyskanych wyników można było wnioskować o stanie zachowania gatunku na poziomie regionów biogeograficznych i całego kraju. Liczba badanych stanowisk zależała od kosztów prac dla danego gatunku (bardzo zróżnicowanych) i możliwości wykonawców.

- [Wyniki monitoringu >>](#)